

organization. Downes recognizes two unique characteristics under the concept of mode, claiming that it not only indicates the relationship to the medium (written, spoken, etc.) but also the text's genre. [Downes, 316, 1998] Genre, according to Halliday, is "pre-coded language," or "language that has not simply been used before." However, it also describes the text's genre. Genre, according to Halliday, is pre-coded language, that is, language that has not only been used before, but also predetermines the choice of textual interpretations. According to linguist William Downes, the most important feature of register, no matter how unusual or different, is that it is evident and immediately recognisable.

Crystal observes in *The Cambridge Encyclopedia of Language* that most stylistic analysis has attempted to deal with the complicated and "valued" language within literature, i.e. "literary stylistics." He goes on to add that the scope of such investigations is sometimes reduced to focus on the more remarkable characteristics of literary language, such as its 'deviant' and abnormal features, rather than the larger structures present in entire texts or discourses. The condensed language of poetry, for example, is more likely to expose the stylistic secrets of its composition than the language of plays and novels.

List of used literature

1. Chomsky N. A minimalist program for linguistic theory // *The view from building 20.* / Hale K., S. L. Keyser (Eds). – Cambridge (Mass.), 1993. – 384 p.
2. Christophersen P. *The Articles.* – London: Longman, 1999. – 370 p.
3. Crystal D. *Prosodic Systems and Intonation in English.* – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 469 p.
4. Crystal D., Davy D. *Advanced Conversational English.* – London: Longman, 1999a. – 398 p.
5. Demers, Richard A., Farmer, Ann K. *A Linguistics Workbook.* – Cambridge (Mass.); London: The MIT press, cop. 1986. – VII, 275 p.
6. Dik S.C. *Predication and expression: the problem and the theoretical framework* // *Predication and expression in functional grammar.* – London, 2001. – P. 1-5.
7. Fagan S. *The Syntax and Semantics of Middle Constructions.* – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 426 p.
8. HASANOVA, N., ABDUAZIZOV, B., & KHUJAKULOV, R. The Main Differences Between Teaching Approaches, Methods, Procedures, Techniques, Styles And Strategies. *JournalNX*, 7(02), 371-375.
9. Obloqulovna, M. S. (2022). PIRLS-MATNNI O'QISH VA TUSHUNISH DARAJASINI BAHOLASH. *PEDAGOGS jurnali*, 4(1), 209-212.
10. Obloqulovna, M. S. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TASHKIL ETILADIGAN TA'LIM-TARBIYA JARAYONLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 4(1), 213-216.
11. Obloqulovna, M. S., & Baxtigul, A. (2022). OLIY TA'LIM TIZIMINI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISH VA SIFAT DARAJASINI OSHIRISHDA INNOVATSION LOYIHALARNING TADBIQ ETILISHI. *PEDAGOGS jurnali*, 4(1), 205-208.
12. Shamsiddinovna, K. H., & Shovqiyevna, K. N. (2022). LINGUAPRAGMATIC STRUCTURE OF COMMAND SPEECHES (on the example of English and Uzbek languages). *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(01), 171-173.

МИҚДОР ФЕЪЛ БИРЛИКЛАРИНИНГ АСПЕКТУАЛ СЕМАНТИКАСИ

Жўраев Ботур Илхомович

Самарқанд давлат чет тиллар институти

Аннотация. Мазкур мақолада инглиз ва ўзбек тилларида миқдор феъл бирликларининг таркибий ва семантик хусусиятлари, уларнинг итератив маъноларига бағишланган. Миқдор феъл бирликларининг лексемасида мавжуд бўлган маълум вақт жараёнида ягона субъектнинг бир хил, тўхтовсиз, бир-бирига ўхшаш кичик ҳаракатларнинг амалга оширилишини аниқлашга қаратилган. Тадқиқотчи ўз ишида амалий мисоллар таҳлилини келтириб, улар бўйича хулоса қилган.

Калит сўзлар: миқдорий аспектualлик; итеративлик; ҳаракат; семельфактив феъллар; функционал-семантик майдон.

Миқдорий аспектualлик саналадиган такрорий, кўп қарралик ёки бир қарралик ҳаракат ҳодисаларнинг итератив маъноларни билдиради. Шулардан бири семельфактив феълларнинг вақт

кечимида ифодаланиши, яъни феъл лексемасида мавжуд бўлган маълум вақт жараёнида ягона субъектнинг бир хил, тўхтовсиз, бир-бирига ўхшаш кичик ҳаракатларнинг амалга оширилишини аниқлашга қаратилади. С. Ротштейн семельфактив феъллар ёки феълнинг семельфактив ифодаланишини activities (фаоллик) турига тегишли бўлган *jump, wink, kick, flap a wing* кабилар феълларига хос ҳодиса сифатида таъкидлайди [2,148] Муаллифнинг фикрича, мазкур гуруҳ феъллари вақт оралиғидаги ҳаракатларни амалга оширилгани боис чекланган предикатлар (telic predicates) доирасида ўрганилади: John jumped for ten minutes [2,148]. Аммо, К. Смит семельфактив феъллар алоҳида лексик категория ҳосил қилиб, чекланмаган (atelic) ҳаракат мазмунга эгаллиги, ҳамда achievements (натижавийлик) гуруҳига ҳослигини таъкидлайди [3, 55]. Олима ушбу гуруҳ феъллари алоҳида ҳодисаларнинг вақт кечимида такрорланишини ифодалаши сабаб динамик ифодага эга, деб ҳисоблайди.

Морфологик кўрсаткичли итеративлик категорияси гетероген характерга эга бўлиб, инглиз тилида қуйидагича ифодаланади: 1) сўз семантикаси билан, яъни феъл лексемалари ифодайдиган турли жараёنли такрорий ҳаракатлар; to march, to row, to beat, to tap, to gollap, to knock etc.

(1) Their rifles were wet and under their capes the two leather cartridge-boxes on the front of the belts, gray leather boxes heavy with the packs of clips of thin, long cartidges, bulged forward under the capes so that the men, passing on the road, marshed as so they were six months gone with childd (E. Hem, 32). (2) I stayed out where I could just see the shore and rowed on in the rain (E. Hem, 241). (3) Titiana, who galloped in breeches as in the time of Catherine the Great (J. Krantz, 34). (4) The sled bounced farther a field and struck a rock (J. Oke, 144). (5) Stash's valet knocked at the door (J. Krantz, 91). (6) She leaned forward and tapped Marty on the shoulder (J. oke, 64). (7) Clark smiled and patted her hand (J. Oke, 51).

Келтирилган мисоллардан кўриниб турибдики, ушбу феъл лексемаларидаги итератив белгилар ушбу сўзларнинг ажралмас хусусияти ҳисобланади. Итератив маънога эга бўлган бу феъллар –ly суффиксли равишлар ёки сифатдош билан келганда, равиш ва сифатдош воситалари итератив феъллар ҳаракатига қўшимча маъно, такрорийликнинг маълум жараёнда содир бўлишини билдиради.

(8) "She looks fine now" he stated, nodding his head slightly in Belinda's direction (J.Oke, 22). (9) While Francesca sat on one of her suitcases and waved merrily at her admirers, ... (J.Krantz, 7). (10) Belinda's face still was white but she shook her head solemnly (J.Oke, 34). (11) Belinda breathed deeply (J.Oke, 142)

Умуман сўз семантикаси билан боғлиқ итератив ҳолатлар фақатгина феъл лексемаларида эмас, балки мотли бирикмаларнинг кўплик шакли ёки от ҳамда феълларнинг такрорий қурулмаларида ҳам ифодаланиб келиши мумкин.

(12) Visitors came from all over the woruld (I.Stone, 44). (13) Anny Jo had made any number of trips to the big house to see if it was time to leave (J.Oke, 63). (14) At the sound of their footsteps some of the ponnies immediately whinned and started (J. Krantz, 23). (15) "What is it?" she asked, puffing each word (J.oke, 46). (16) Through the other noise I heard a cough, then came the chuck-chuck-chuck-the there was a flash (E.Hem, 70).

(12) мисолга эътиборимизни қаратадиган бўлсак, ушбу мисолдаги 'visitor' отининг кўплик шакли 'come' чегараланган феъллини бўйсундуриб келиши натижасида итератив вазият, яъни микдорий аспектuali ҳолати ҳосил бўлган. (13) мисолдаги 'the number of trips' бирикмаси гапдаги субъект ҳаракатининг итеративлигини билдириб келган. (14) мисолидаги 'footstep' отининг кўплиги субъектнинг оёқ воситасидаги ҳаракатларни кетма-кетлигини қарралигини ифодалаган. (15) мисолда эса 'puff' феъл семантикасидаги қаррали ҳаракатлар 'each' сифатига бўйсунуб келиши натижасида итератив вазиятлар юзага келган. (16) мисолда товуш ифодаловчи 'chuck' отининг такрорийлиги итератив вазиятларни ҳосил қилган. Т.Н. Астофурова итеративликни бу каби ифодаланишини аралаш итеративлик, феъл ёки сўз семантикасида итератив маъноларнинг устунлик қилишини эса хусусий итеративлик каби гуруҳларга ажратади. Автор, хусусий итеративликка лексикмаъносида такрорий ҳаракатлар, қаррали ҳаракатларни мужассам этган феъллардан ташқари frequent, frequently, again and again, regular, regularly etc.каби от, сифат, равишларни ҳам киритади. Шунингдек аралаш итеративликка income, carnival каби отларни киритиб, уларда ҳам итератив маънолари мавжуд деб ҳисоблайди [1, 28]. Юриш-ҳаракат феълларининг итератив ҳодисалари, уларнинг предикат вазифасидаги ҳикоявий ва такрорий вазифасини аниқлашда қўлланилади. Инглиз тилида итератив категориясини таҳлил қилган Т.Н.Астофурова юриш-ҳаракат феъллари ифодайдиган итеративлик хусусида ҳам тўхталиб, бу гуруҳ феъллари билдирадиган итератив вазиятлар «мунтазам бўлмаган итеративлик» сифатида замон ва отнинг микдорини ўзаро боғланганлиги натижасида морфологик хусусиятга эга бўлишини айтиб ўтади.

Бир қарралик итератив ҳаракатлар субъектнинг ёки глагол-адвербал бирикмаларда аниқловчининг итератив ҳаракатлари ифодаланиши кўзга ташланади. Бир қарралик итеративликнинг